

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
412-54/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 25385 датум: 5. октобар 2022. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи у Јагодини

Београд, октобар 2022. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и Клиактив – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 82/22.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Јагодини – седиште ПУ и полицијске станице Свилајнац и Параћин Казнено-поправни завод у Ћуприји – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	13. и 20. септембар 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководица НПМ Чланови тима: Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење НПМ Марко Анојчић, Заштитник грађана/Одељење НПМ

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе по избору чланова тима и увид у и фотокопирање затражене документације.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Јагодина, тим НПМ је 13. септембра у КПЗ Ћуприја обавио разговоре са око 15 притвореника, укључујући и једну притвореницу, који су се у дану посете налазили у Заводу, обишао просторије које се користе за смештај задржаних лица и од заводских служби прибавио додатне информације од значаја за предмет овог извештаја. Потом је тим НПМ истог дана посетио седиште ПУ Јагодина, а 20. септембра полицијске станице Свилајнац и Параћин, где је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању, обишао просторије за задржавање и обавио разговор са једним затеченим задржаним лицем.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату, права да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

НПМ је уочио да су евиденције о поступању према задржаним лицима унапређене и да садрже више информација о остваривању њихових права током задржавања, као и да је документација о задржавању предмет редовне интерне контроле старешина у посећеним полицијским станицама.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању лица у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица која су била потписана или је био наведен податак да је лице одбило да их потпише. Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којим су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, као и писмена обавештења о правима, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. Према службеним наводима, задржаним лицима се омогућава да ова документа држе код себе током трајања задржавања.

У ПС Параћин, лицима задржаним на у прекршајном поступку и у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима се уручује образац о правима задржаних лица, који садржи листу права из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима. Међутим, у више предмета о задржавању лица у кривичном поступку писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног. На исти недостатак НПМ је указао ПУ Јагодина и након посете обављене 2017. године и препоручио да се задржаним лицима уручује одговарајуће писмено обавештење о правима,⁴ на шта је добио одговор да ће ПУ Јагодина у будућем раду поступати у складу са овом препоруком.⁵

⁴ Извештај НПМ о праћењу поступања према задржаним лицима у Казнено-поправном заводу у Ћуприји, бр. 281-46/17 од 8. јуна 2017. год.

⁵ Акт Одељења полиције ПУ Јагодина бр. 214-53437/17 од 30. јуна 2017. год.

1.

УТВРЂЕНО

У ПС Параћин у предметима задржавања лица у кривичном поступку се користи неодговарајући формулар – обавештење о правима задржаних лица.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁶

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁷

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење

⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

⁷ Србија: Посета ЦПТ 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Параћин ће свим лицима која су задржана у кривичном поступку уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре су навела да су добијала одлуке о задржавању и да су им уручивана писмена обавештења о правима. За двојицу притвореника који су навели да нису добили писмена обавештења и/или решења о задржавању, тим НПМ је међу документацијом о њиховом задржавању пронашао писмене информаторе о правима и решења, чији су пријем та лица потврдила потписом.

У седишту ПУ Јагодина и ПС Параћин записници о задржавању у кривичном поступку се не воде на правилан начин. У седишту ПУ Јагодина, ови записници се воде само електронски, односно по истеку задржавања се не штампају и не уручују задржаном. Такође, они углавном не садрже информације о обиласцима и исхрани лица током трајања задржавања. У ПС Параћин у већини предмета задржавања у кривичном поступку нису пронађени записници о задржавању. У појединим предметима у којима су пронађени ови записници, они нису попуњени свим подацима (на пример, недостајали су подаци о обиласцима лица током трајања задржавања). Такође, ови записници не садрже све податке о приступу задржаних лица браниоцу.⁹

Овакву ситуацију НПМ је уочио и приликом претходне посете ПУ Јагодина и у Извештају упутио препоруку да се по истеку задржавања у кривичном поступку записници одштампају и уручују задржаним лицима.¹⁰ Министарство унутрашњих послова је обавестило НПМ да ће се поступати по овој препоруци.¹¹

У седишту ПУ Јагодина и ПС Параћин записници о задржавању у прекршајном поступку и у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима, као и записници о задржавању по свим законским основима у ПС Свилајнац, које је тим НПМ прегледао, су углавном уредно попуњени и садрже све значајне информације о остваривању права лица током трајања задржавања, као и податке о обиласцима задржаног лица и обедовању, рачунајући и податке о томе да је лице одбило понуђени оброк. Ово се односи и на предмете задржавања ПС Деспотовац, чије се копије чувају у ПС Свилајнац, будући да ПС Деспотовац нема просторију за задржавање и за ове намене користи просторију у ПС Свилајнац. Ипак, НПМ је уочио и поједине недостатке. На пример, у ПС Свилајнац, иако се сва лица воде на лекарски преглед пре смештаја у просторију за задржавање, подаци о томе се не уносе у записник о задржавању.¹²

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 29.

⁹ Више о овоме у поглављу 2.4. Приступ браниоцу.

¹⁰ Извештај НПМ о посети Полицијској управи Јагодина и КПЗ Ћуприја, бр. 412-14/19 од 25. јула 2019. год.

¹¹ Акт Одељења за обраду података, притужбе и сарадњу са независним телима, Секретаријат Министарства унутрашњих послова, бр. 956/17-76 од 24. октобра 2019. год.

¹² Такође, у седишту ПУ Јагодина о обављеном прегледу задржаног лица се сачињава службена белешка, али се ти подаци не уносе у записнике. Више о овоме у Поглављу 2.3. Лекарски преглед.

Према наводима полицијских службеника, примерак записника о задржавању уручују лицима након истека задржавања, што се констатује на примерку записника који се чува у предмету. Уколико лице одбије да потпише записник, о томе се ставља напомена, али не и разлози које је лице дало за то. Записник о задржавању садржи значајне информације о току задржавања и остваривању права лица током трајања задржавања. Подаци из записника служе и за проверу каснијих евентуалних примедби на услове задржавања и поступање полицијских службеника, па би зато задржаном лицу требало омогућити да оствари увид у записник и изнесе евентуалне примедбе на информације које се у њему налазе.

2.

УТВРЂЕНО

У седишту ПУ Јагодина и ПС Параћин записници о задржавању лица у кривичном поступку се не воде уредно.

У седишту ПУ Јагодина и ПС Свилајнац у записнике о задржавању се не уносе подаци о лекарским прегледима лица који су обављени пре смештања у просторије за задржавање.

У записницима о задржавању које су задржана лица одбила да потпишу се не констатују разлози које је за то изнело лице.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао **јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа** (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), **требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје**. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹³

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале **да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору**. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.¹⁴

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

¹³ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

¹⁴ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

Записник о задржавању лица садржи: 1) личне податке задржаног лица (име, презиме, адресу, јединствени матични број грађана); 2) време почетка задржавања; 3) правни основ за задржавање; 4) податке о начину упознавања лица за разлозима задржавања и његовим правима; 5) податке о оствареним правима задржаног лица; 6) податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица; 7) податке о довођењу задржаног лица надлежном органу; 8) податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу; 9) податке о привремено одузетим предметима погодним за напад, повређивање или самоповређивање; 10) податке о времену и разлозима напуштања и повратка лица у просторије за задржавање; 11) време престанка задржавања; 12) потпис задржаног лица и полицијског службеника који спроводи задржавање.¹⁵

ПРЕПОРУКА

ПУ Јагодина ће обезбедити да све њене организационе јединице уредно воде записнике о задржавању у кривичном поступку.

У записнике о задржавању, по свим законским основима, ће се уносити сви предвиђени подаци, укључујући и податке о обављеном лекарском прегледу пре смештаја у просторију за задржавање и податке о приступу задржаног лица браниоцу.

По истеку задржавања, по свим законским основима, записник ће се уручивати задржаном лицу и понудиће му се да потпише записник. Уколико лице то одбије, о томе ће се сачинити забелешка на записнику, уз навођење разлога које је лице за то дало.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу.

Формулар електронског записника о задржавању је унапређен, тако да сада омогућава потпунији унос потребних података у вези са остваривањем права задржаних да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу. Када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када. У неким предметима задржавања које је НПМ прегледао ови подаци су били унети и у одлуке о задржавању. Уочено је да се блиска особа задржаног обавештава о његовом лишењу слободе убрзо по довођењу у полицијску станицу.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да су имала могућност да о задржавању обавесте особу по избору. Само један притвореник, коме је задржавање одређено у седишту ПУ Јагодина, се пожалио да му није омогућено да обавести блиску особу. У електронском записнику о задржавању овог лица је наведено

¹⁵ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111.

да није желео да икога обавести. Међутим, како је већ указано у овом извештају,¹⁶ записници о задржавању у кривичном поступку се не штампају и не уручују задржаном, чиме би му се између осталог омогућило да потврди или стављањем примедби оповргне веродостојност информација наведених у записнику. Овај пример још једном потврђује зашто је важно уредно вођење записника.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Сва лица која је потребно задржати имају лекарски преглед, који обавља Служба хитне медицинске помоћи локалног дома здравља, како би се утврдило да ли су здравствено способна за задржавање. О овоме се сачињава потврда, на формулару, у коме лекар назначавача да ли је лице способно или не и информације о стању лица које би морале бити познате полицијским службеницима током трајања задржавања. Уз овај формулар прилаже се и извештај лекара о прегледу, у коме се наводе основне информације о разлозима прегледа и понавља оцена лекара о способности лица за задржавање.

НПМ поздравља и похваљује употребу образаца за потврде лекара о способности лица да буду задржани, јер представљају корисно оруђе полицијским службеницима и здравственим радницима за евидентирање битних података: мишљење лекара о томе да ли је лице у здравственом стању које дозвољава да буде задржано и да ли му је током задржавања потребна посебна пажња или нећа. Ови обрасци су добар начин за отклањање досадашњих замерки у погледу документовања лекарских прегледа и омогућавају поступање у складу са препорукама НПМ.

Полицијски службеници наводе да лекарским прегледима присуствују искључиво на захтев лекара, а записник о задржавању је и у овом погледу унапређен, па сада омогућава унос и информација о томе "да ли је службено лице присуствовало лекарском прегледу" и "разлог присуствовања". Ипак, ове информације нису увек уношене у записник. На пример, у седишту ПУ Јагодина о томе се сачињава посебна службена белешка, али се ове информације не уносе у записник, а у ПС Свилајнац у записник се не уносе информације о лекарском прегледу пре смештања у просторију за задржавање, према речима полицијским службеника зато што се обавља пре задржавања. Како је већ наведено, унос у записник омогућава задржаном лицу да потврди или стављањем примедби оповргне веродостојност информација наведених у записнику, док је време које се узима за почетак задржавања регулисано одговарајућим подзаконским актима,¹⁷ а свакако не би требало да буде сметња да се ове значајне информације о остваривању права на приступ лекару не евидентирају у записнике. Један притвореник је навео тиму НПМ да су лекарском прегледу који је обављен пре његовог смештања у просторију за задржавање у ПС Свилајнац присуствовали полицијски службеници, али овај навод није могао бити проверен будући да информације о овом лекарском прегледу нису унете у записник.

¹⁶ Видети поглавље 2.1. Обавештавање о правима и документација.

¹⁷ Од момента започињања примене полицијског овлашћења довођење када су се стекли услови за задржавање у прекршајном поступку, односно од момента хапшења или одазивања на позив када су се стекли услови за задржавање у кривичном поступку (чл. 32. Правилника о полицијским овлашћењима), односно од тренутка када се утврди да је у тешком, веома тешком или потпуно алкохолисаном стању или да је под дејством психоактивних супстанци, односно од тренутка одбијања да се подвргне испитивању на присуство алкохола, односно психоактивних супстанци, (чл. 44. ст. 7. Правилника о начину вршења контроле и непосредног регулисања саобраћаја на путевима и вођењу обавезних евиденција о примени посебних мера и овлашћења, "Сл. гласник РС", бр. 69/10, 78/11, 31/13, 37/13 - испр., 85/14 и 98/16 - одлука УС).

НПМ још једном скреће пажњу на потребу да се записници о задржавању уредно воде и да садрже потпун приказ поступања према задржаном лицу током трајања задржавања, укључујући и податке о свим обављеним лекарским прегледима. Како је то НПМ више пута до сада истицао, уредно вођење евиденција доприноси добром управљању, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима.

У ПС Параћин информације о лекарским прегледима, рачунајући и преглед пре смештања у просторију за задржавање, се уредно уносе у записнике о задржавањима у прекршајном поступку и у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима. Ово важи и за задржавања која је одредила ПС Деспотовац. У појединим записницима је уочена и констатација да полицијски службеници нису присуствовали лекарском прегледу задржаног лица, а у појединим да су и лице и лекар тражили да прегледу присуствују полицијски службеници.

Уколико лице има потребу за лекаром током трајања задржавања, обично се позива Служба хитне медицинске помоћи, која у просторијама за задржавање обавља преглед, а подаци о овим прегледима, рачунајући и присуство полицијских службеника прегледима и разлози за то, се уписују у записнике о задржавању.¹⁸

Притворена лица која су претходно била задржана су тиму НПМ навела да су имала лекарски преглед пре задржавања, као и да нису имали потребу за лекаром током трајања задржавања. Двоје притворених лица је навело да су прегледима пре задржавања присуствовали полицијски службеници. Један притвореник је навео да није одведен на лекарски преглед, међутим, из доступне документације се види да је он имао лекарски преглед пре смештања у просторију.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

НПМ констатује да су и у овом делу унапређени формулари записника о задржавању. Записници који су сачињени почев од августа месеца текуће године садрже поља у које је потребно убележити податке о томе да ли је бранилац ангажован и његово име и презиме и о временима када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем. На овај начин, Министарство унутрашњих послова је поступило по препоруци НПМ да се унапреде постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима".¹⁹

¹⁸ Са изузецима записника о задржавању у кривичном поступку, који се не воде уредно, о чему је било речи у поглављу 2.1. Обавештавање о правима и документација.

¹⁹ Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

НПМ похваљује чињеницу да је поступајући по препорукама НПМ, Министарство унутрашњих послова предузело мере ради унапређења начина на који се евидентира остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу, тако што је обезбедило техничке услове за потпунији унос и јаснији преглед свих података у евиденцији који су од значаја за остваривање овог права. Међутим, НПМ је уочио да у више записника о задржавању у кривичном поступку, где је одбрана обавезна, нису била попуњена сва поља, односно унети сви подаци. **НПМ још једном скреће пажњу ПУ Јагодина на потребу да се у записнике о задржавању уносе сви подаци од значаја за приступ задржаног лица браниоцу.**

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности. Један притвореник је навео да није обавио приватан разговор са својим браниоцем, који му је постављен по службеној дужности, јер адвокат то није захтевао.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

2.5.1. КПЗ ЋУПРИЈА

У КПЗ Ћуприја за задржавање лица у тренутку посете НПМ су се користиле две просторије у Одељењу притвора. Ради се о истим просторијама које је НПМ обишао и приликом посете обављене 2019. године. Трећа просторија, која се такође по потреби користи за ову намену, у тренутку посете се користила за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу.

просторије за задржавање КПЗ Ћуприја

Просторије су затечене у уредном стању у погледу хигијене и осталих услова за боравак у њима. У свакој просторији се налази по један лежај и мокри чвор, који се састоји од лавабоа са чесмом, туша и чучавца. НПМ је уочио да је КПЗ Ћуприја поступио по претходно упућеним препорукама и да су унапређени услови за боравак задржаних лица: побољшан је доток природне светлости, побољшано је стање хигијене санитарних уређаја и задржаним лицима се обезбеђују постељина и средства за одржавање личне хигијене. Такође, обезбеђена је и приватност задржаних лица током коришћења тоалета

тако што су око мокрог чвора постављене завесе – паравани. У једној просторији није било овог паравана, за шта је од службених лица добијена информација да је само привремено скинут и да ће убрзо бити поново постављен.

НПМ би желео да од КПЗ Ћуприја добије потврду да је завеса/параван поново постављен око мокрог чвора у просторији за задржавање, односно да је у свим просторијама за задржавање обезбеђена приватност задржаних лица приликом коришћења тоалета.

У просторијама су постављени тастери за позивање службеника, који су исправни и просторије су под видео надзором, који се прати на монитору у оближњој службеној просторији Службе за обезбеђење. У просторијама нема обавештења о постојању видео надзора.

3.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Ћуприја ће обавештења о видео надзору у просторијама за задржавање истаћи на видна места унутар просторија.

2.5.2. СЕДИШТЕ ПУ ЈАГОДИНА

У седишту ПУ Јагодина од две просторије за задржавање у тренутку посете се користила само једна, док је друга просторија од недавно ван употребе због проблема са водоводом.

Просторија која се тренутно не користи је површине око 11m² и намењена за смештај два лица, има доток природне светлости и свежег ваздуха и добро вештачко осветљење. Од санитарних уређаја има само wc шољу са испирачем. Као и приликом претходне посете НПМ, у њој и даље нема грејног уређаја ни тастера за позивање полицијских службеника.

просторија за задржавање седиште ПУ Јагодина

Просторија која се користи је мања, површине око 7m², рачунајући и мањим преградним зидом одвојени мокри чвор површине око 2m². У њој се налази један лежај, док се мокри чвор састоји од wc шоље са испирачем. Ова просторија нема прозор па ни непосредан доток природне светлости и свежег ваздуха, у њој нема грејног тела, као ни тастера за позивање полицијских службеника. У тренутку посете, у просторији је затечено једно задржано лице, коме је обезбеђена комплетна постељина.

На недостатке у овим просторијама НПМ је указао и након претходне посете седишту ПУ Јагодина и затражио информације о томе да ли је предвиђена адаптација просторија

и очекивано време отпочињања адаптације.²⁰ Министарство унутрашњих послова није обавестило НПМ о наведеном.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о томе да ли је у плану адаптација просторија за задржавање у седишту ПУ Јагодина и о очекиваном времену отпочињања адаптације.

Обе просторије су под видео надзором. Приликом претходне посете НПМ је утврдио да се снимци видео надзора чувају свега 3 – 4 дана и препоручио ПУ Јагодина да предузме потребне мере како би се видео записи чували у трајању не краћем од 30 дана. У одговору Министарства унутрашњих послова је наведено да су предузете техничке мере како би се снимци чували у препорученом временском периоду, међутим полицијски службеници сада нису знали прецизан податак о дужини чувања снимака видео надзора.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о дужини чувања снимака видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ Јагодина.

Приватност задржаних лица приликом коришћења тоалета је обезбеђена затамњивањем дела мокрог чвора. Ипак, у просторијама нема обавештења о видео надзору.

4.

УТВРЂЕНО

Употреба видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ Јагодина није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.²¹

ПРЕПОРУКА

ПУ Јагодина ће обавештења о видео надзору у просторијама за задржавање истаћи на видна места унутар просторија.

²⁰ Извештај о посети Полицијској управи Јагодина и КПЗ Ћуприја, бр. 412-14/19 од 25. јула 2019. год.

²¹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 7. ст. 3.

2.5.3. ПС ПАРАЋИН

У ПС Параћин просторија за задржавање се не користи. Према службеним наводима она није у употреби претходне 3 – 4 године због лоших услова у њој и задржана лица се одводе у ПС Ћуприја и седиште ПУ Јагодина, као територијално најближим организационим јединицама ПУ, односно у КПЗ Ћуприја, ако је у питању задржавање у кривичном поступку.

НПМ је обишао ову просторију и она заиста и изгледа као да дуже време није коришћена.

просторија за задржавање ПС Параћин

Слично као и када су у питању просторије у седишту ПУ Јагодина, НПМ је након претходне посете затражио информације о томе да ли је предвиђена адаптација просторија и очекивано време отпочињања адаптације просторије за задржавање у ПС Параћин. Министарство унутрашњих послова је обавестило НПМ да је извршен обилазак просторија од стране стручних лица, којом приликом је констатовано да оне испуњавају услове за адаптацију, чему ће се приступити у наредном периоду.²²

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о очекиваном времену отпочињања адаптације просторија за задржавање у ПС Параћин.

2.5.4. ПС СВИЛАЈНАЦ

Објект ПС Свилајнац се налази у новој згради у центру града. Просторија за задржавање се налази у приземљу објекта, до ње се долази из просторије дежурне службе и налази се у њеној непосредној близини.

Површина просторије је око 10m², рачунајући и мокри чвор површине око 1m². У њој се налазе два лежаја, са комплетном постељином, која је деловала чисто. Ограђени део мокрог чвора са састоји од wc шоље са испирачем, а на супротном зиду се налази чесма са пијаћом водом. У просторији је постављено и решетком заштићено грејно тело – радијатор.

Просторија је затечена у уредном стању у погледу хигијене и услова за боравка у њој. Прозор омогућава доток свежег ваздуха и природне светлости. Вештачко осветљење је слабије, због рупичасте решетке која је ради заштите сигурности задржаног лица постављена испред сијалице, па је потребно поставити јачу сијалицу како би осветљење било у складу са пожељним стандардом – довољно за читање без сметњи за вид.

²² Акт Одељења за обраду података, притужбе и сарадњу са независним телима, Секретаријат Министарства унутрашњих послова, бр. 956/17-76 од 24. октобра 2019. год.

5.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање ПС Свилајнац је недовољно вештачко осветљење.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и **морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања)**, те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.²³

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и **да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања)**; пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.²⁴

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- **побољшати расвету у ћелијама** (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;

...²⁵

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, **добро осветљење**, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.²⁶

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и **довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид**.²⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Свилајнац ће у просторији за задржавање обезбедити вештачко осветљење довољне јачине.

²³ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

²⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²⁵ Србија: Посета ЦПТ 2015, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

²⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

²⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

У просторији је инсталиран систем за позивање полицијских службеника, који омогућава и усмену комуникацију и који је у функцији. Такође, постављен је видео надзор, о чему је јасно истакнуто обавештење унутар просторије и који не снима део око мокрог чвора, чиме је обезбеђена приватност лица током коришћења тоалета. Надзор се обавља на монитору који је смештен у просторији Дежурне службе. Према службеним наводима, снимци видео надзора се чувају најмање 30 дана. Испред просторије за задржавање се налази кутија са прибором за прву медицинску помоћ.

просторија за задржавање ПС Свилајнац

2.5.5. ИСХРАНА

Исхрану за лица задржана у кривичном поступку обезбеђује КПЗ Ћуприја, по режиму и јеловнику Одељења притвора. Са друге стране, посећене полицијске станице се суочавају са проблемима у обезбеђивању исхране за остала задржана лица, која су задржана у просторијама полицијских станица, с обзиром да у Свилајнцу, Деспотовцу, Ћуприји ни Параћину нема ресторана Одељења за организовање исхране и смештаја. У више записника које је НПМ прегледао нема података да је задржано лице обедовало.

НПМ је већ упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова у вези са исхраном задржаних лица.²⁸ НПМ је обавештен да Одељење за организовање исхране и смештаја у склопу припадајућих ресторана обезбеђује исхрану без накнаде задржаним лицима на основу требовања надлежних организационих јединица Дирекције полиције, при чему су број и структура obroка одређени у зависности од временског трајања задржавања. Пружање услуга исхране на нивоу града Београда за задржана лица ван радног времена ресторана који постоје у полицијским станицама је организационо решено на начин да се obroци припремају и преузимају из ресторана "Бежанијска Коса", а обезбеђивање исхране у осталим подручним полицијским управама, укључујући и градове у којима не постоје ресторани Одељења за организовање исхране и смештаја, исхрана се може организовати преузимањем пакета

²⁸ На пример: Извештај о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-114/20 од 30. децембра 2020. год; Извештај о посети Полицијској управи у Смедереву, бр. 412-42/20 од 27. маја 2020. год.

оброка из локацијски најближег ресторана, а сходно требовању од стране надлежне организационе јединице Дирекције полиције.²⁹

6.

УТВРЂЕНО

У ПУ Јагодина постоје недостаци у обезбеђивању исхране задржаним лицима која су задржана у просторијама полицијских станица.

РАЗЛОЗИ

Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање. Храна им треба бити давана у прикладно време, и при томе треба укључити бар један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваки дан.³⁰

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксирани столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.³¹

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- понудити храну, укључујући најмање један целовит оброк, у одговарајућим временским размацима задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;

...³²

Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, укључујући бар један комплетан оброк, у одговарајућим временским размацима, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.³³

ЦПТ препоручује да се предузму мере како би се осигурало да све полицијске станице поседују залиху основних хигијенских производа као што су сапун и хигијенски улошци за притворена лица. Даље, Комитет такође препоручује да се притвореним особама обезбеде храна и вода након осам сати од почетка лишавања слободе. С тим у вези, треба изменити одговарајућу одредбу Правилника о условима притворског простора у складу са тим.³⁴

²⁹ Акт Сектора за материјално-финансијске послове бр. 4214/20 од 20. децембра 2020. год, који је достављен у прилогу акта Секретаријата Министарства бр. 072/3-156/20-9 од 18. јануара 2021. год.

³⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

³¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

³² Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

³³ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 44.

³⁴ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 45.

Задржаном лицу омогућиће се исхрана, и то три obroka дневно (доручак, ручак, вечера) у одговарајућим временским интервалима, што укључује и право на посебну исхрану из здравствених разлога или верских убеђења.

Задржаном лицу ће се обезбедити један оброк у року од шест сати од момента задржавања, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, лицу ће се обезбедити три obroka.

Исхрана се обезбеђује у складу са прописима Министарства о услугама исхране и смештаја.³⁵

Лицима која нису запослена у Министарству обезбеђује се исхрана, без накнаде, и то – лицима лишеним слободе у складу са законом, на основу захтева надлежних организационих јединица Дирекције полиције – у ком случају се број и структура obroka одређују сагласно временском трајању лишења слободе (задржавања).

Исхрана без накнаде обезбеђује се на основу дневних требовања са тачним бројем корисника и бројем obroka која се достављају од стране руководиоца организационе јединице корисника у ресторан исхране у коме се пружа услуга (кувани или суви оброк).

У случају из става 1. овог члана, организационој јединици надлежној за организовање исхране и смештаја, доставља се захтев од стране руководиоца организационе јединице корисника који садржи правни основ по коме се услуга захтева, врсту obroka која се тражи, број корисника и временски период пружања услуге.

Корисницима се обезбеђује исхрана без накнаде кроз следећу структуру obroka: доручак, ручак, вечера и ужина.

Доручак, ручак и вечера могу бити у облику куваног obroka и сувог obroka – ланч пакет.

Суви оброк – ланч пакет, обезбеђује се када теренски услови не дозвољавају припрему и конзумирање куваног obroka.³⁶

ПРЕПОРУКА

ПУ Јагодина ће свим задржаним лицима која су задржана у просторијама полицијских станица у саставу ове полицијске управе обезбедити један оброк у року од шест сати од момента задржавања.

У случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroka, о чега барем један комплетан оброк.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

НПМ је у КПЗ Ћуприја обавио разговоре са око 15 притворених лица, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НПМ је примио један навод о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења. Према наводима овог лица, њега су три полицијска службеника у цивилној одећи приликом хапшења ударили пендреком и рукама у тело и главу, потом је одведен у полицијску станицу где су наставили да га ударају. То је трајало неколико сати, током чега је губио свест. Међутим, наводи овог лица нису могли бити потврђени у доступној документацији. На првом лекарском прегледу по пријему у Завод нису уочене било какве повреде нити су ове повреде биле видљиве у тренутку разговора са тимом НПМ.

³⁵ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 37.

³⁶ Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова ("Сл. гласник РС", бр. 27/21), чл. 7. ст. 2, чл. 8. ст. 1. т. 1. и ст. 2. и чл. 9. ст. 1. – 3.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

НПМ је пре ове посете био у посети КПЗ Ћуприја 27. јануара 2021. године и том приликом, између осталог, утврдио да постоје недостаци у вези са обављањем првог лекарског прегледа по пријему у Завод, те је у Извештају након посете упутио препоруке у циљу унапређења рада и поступања у вези са начином обављања првог лекарског прегледа.³⁷ У односу на стање из претходне посете, НПМ је током ове посете констатовао да је поступљено по препорукама из предметног извештаја. У Заводу је у јануару 2022. године примљен у стални радни однос лекар, а повећан је и број медицинских техничара који раде у Заводу.

Први лекарски преглед по пријему у Завод се обавља најкасније у року од 24 часа од пријема и састоји од узимања анамнезе (тренутно здравствено стање, постојање хроничне, соматске или менталне болести, болести зависности и сл.). Физикални преглед подразумева мерење телесне висине и тежине, мерење крвног притиска, аускултације грудног коша. Здравствени картон се отвара при сваком првом прегледу. Према службеним наводима, лица при првом прегледу свлаче одећу у циљу прегледа (инспекције) целог тела, а преглед се обавља у приватности, без присуства немедицинског особља.

У односу на стање из претходне посете, током ове посете НПМ је увидом у поједине здравствене картоне уочио да лекар на првом лекарском прегледу, између осталог, констатује да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у Завод, да су повреде детаљно описане, са наводима лица о начину настанка повреда и мишљењем лекара о повезаности уочених повреда и навода лица, као и да су све повреде фотографисане и уцртане у шему тела. Води се посебна евиденција о повредама, у коју се уписују датум прегледа, име лица и опис и дијагноза повреде.

Према наводима лекара, у дужем временском периоду није било лица која су при пријему навела да су повреде задобила од стране полицијских службеника нити је лекар уочио повреде за које би сумњао да су последица физичког насиља. О уоченим повредама обавештава се управник.

Највећи број притворених лица навео је да су се приликом лекарског прегледа скидали на голо и да припадници службе за обезбеђење нису присуствовали лекарском прегледу. Два лица изјавила су да приликом прегледа од њих није тражено да свлаче одећу у циљу прегледа целог тела. Ови наводи нису могли бити потврђени увидом у здравствене картоне.

НПМ похваљује све активности које су од стране Управе за извршење кривичних санкција и КПЗ Ћуприја предузете у циљу поступања по раније упућеним препорукама НПМ и похваљује поступање Службе за здравствену заштиту Завода у вези са начином на који се обављају први лекарски прегледи и констатују повреде лица на пријему у Завод.

³⁷ Извештај о посети КПЗ Ћуприја, бр. 411-10/21 од 9. марта 2021. год.